

Datum: Donderdag 28 augustus 2008, 9u15 tot 14u00
Plaats: Conferentiecentrum Café de Fiennes, Brussel
Verslag: Magali Decloedt

Deelnemers: Alain Carmois (HoWest), Marijke De Prins (HUB), Jean Jaques Declercq (HoGent), Magali Decloedt (DHO Vlaanderen), Aimé Heene (UGent), Leo Jansen (gast spreker), Jan Lepoutre (UGent, VNvZ), Ingrid Molderez (HUB), An Robberecht (HoGent), Mon Schepers (KHM), Isabel Uitdebroeck (HoWest), Koen Van de Maele (Katho), Eddy Van Hemelrijck (KdG), Steven Van Passel (UHasselt), Annick Willem (UGent)

Verontschuldigd: Griet Beerten (KHLim), Magda Brijssinck (HoGent), Kim Ceulemans (HUB), Marc Craps (HUB), Catharina De Roo (HoGent), Rudy Dhont (KHLeuven), Dries Lauwers (Ecocampus), Dirk Le Roy (DHO Vlaanderen/Sustenuto), Céline Louche (Vlerick), Karen Merckx (HoGent), Christine Onkelinx (KHM), Danny Schepens (HoGent), Gie Segers (KdG Hogeschool), Lieven Theys (HoWest), Curt Van de Poel (KHM), Peter Van Marke (KHM), Annemie Van Onsem (Artevelde), Tom Van Wassenhove (HoGent), Cathy Vanfleteren (KHM), Elke Vanwildemeersch (Ecocampus)

Overzicht

1. Inleiding
2. Backcasting: een inleiding
3. Backcasting in de praktijk
4. Varia
5. Volgende samenkomst

1. Inleiding

Na de eerste samenkomst van het lerend netwerk werden de deelnemers gevraagd om hun verwachtingen naar thema's voor de volgende samenkomsten toe te formuleren. Voor het thema "duurzaam organiseren" was veel belangstelling. Helaas was de voorgestelde gast spreker Ans Kolk niet beschikbaar. We hopen haar op één van de volgende samenkomsten te verwelkomen. Ook voor de thema's omtrent transitie management en scenarioplanning was erg veel interesse. Dat was de motivatie om prof. Jansen uit te nodigen om een uiteenzetting te geven over *backcasting*.

Het lerend netwerk is een netwerk voor en door docenten. Indien je zelf een thema in gedachte hebt, aarzel niet om het door te mailen naar Magali Decloedt (magali.decloedt@dhovlaanderen.be).

2. Backcasting: een inleiding

Backcasting houdt in het definiëren van een te bereiken doel in de toekomst (visie) en het terugdenkend ontwikkelen van een ontwikkelingspad als basis voor een actieplan vanuit het heden.

Backcasting wordt door nagenoeg een ieder regelmatig toegepast bij de "planning" van bvb. de avondmaaltijd, een vakantietrip etc. In die zin is backcasting niets bijzonders in deze veelal eenvoudige situaties. Anders wordt het wanneer het gaat om maatschappelijke of bedrijfsmatige doelen op wat langere termijn zoals in het kader van duurzame ontwikkeling. De situatie is dan meer complex als gevolg van:

- Grote onzekerheden,
- Meerdere belanghebbenden, stakeholders,
- Conflicterende belangen,
- Verschillende toekomstverwachtingen,

- Wisselwerking tussen bepalende factoren (structuur, cultuur, technologie)

Het omgaan met dit type complexe situaties vergt:

- Betrokkenheid van alle dominante spelers in het gehele planning proces,
- Interdisciplinaire samenwerking
- Een gestructureerde aanpak.

Daartoe is het wenselijk dat de student bepaalde competenties ontwikkelt. Een oefening backcasting vervat in een rollenspel is een instrument om bij studenten aan de ontwikkeling van deze competenties bij te dragen en om hen van het belang van deze competenties te doordringen.

De volledige introductie voor docenten, vind je onder de rubriek 'interessante bronnen' op de webpagina van het lerend netwerk, namelijk: www.dhovlaanderen.be/index2.php?gm=4G9JH56L3&lang=&view=45

Opmerkingen

Hoe kan je studenten motiveren om op lange termijn te denken? Hoe kan je jongeren overtuigen dat ze een aantal zaken kunnen veranderen?

Een termijn van vijftig jaren heeft veel meer betekenis voor een docent dan voor een student. Prof. Jansen stelt dat jongeren vanaf hun 16 à 17 jaar kritisch beginnen te kijken naar de (politieke) wereld. Wanneer zij studeren aan een hogeschool of universiteit, hebben zij een ervaring van 6 jaren. De kunst is om de jongeren mee te laten denken over veranderingen over 50 jaar (bvb. via de ervaring van de docent). Concrete veranderingen in de eigen leefwereld van studenten zijn hierbij krachtige argumenten.

Hoe kan je van studenten 'zieners' maken?

De meerderheid van de mensen trachten het bestaande (every day business) te behouden, en/of binnen het alledaagse verbeteringen aan te brengen. Dit vormt de basis van waaruit de samenleving kan handelen. Het is dan ook niet de bedoeling om alle studenten op te leiden tot 'veranderaars' of 'zieners'. Wat wel belangrijk is dat alle studenten de competenties verwerven om de dialoog aan te gaan met anderen.

Hoe verhoudt backcasting zich tegenover het idee van Cradle to Cradle?

Cradle-to-Cradle focust op de materialencyclus, en is dus een deel van de oplossing.

3. Backcasting in de praktijk

Inleiding: vaststellen gevalstudie en vaststellen van de stakeholders

Het lerend netwerk voert een backcasting oefening uit omtrent het thema 'intercontinentaal reizen', vanuit een bedrijfsperspectief: hoe organiseer je bvb. het personenvervoer voor een internationale conferentie in New York in 2050?

Stakeholders

- Transportondernemer
- Milieubeweging
- Overheid
- De reiziger
- vakbeweging

Groepswerk

In groep wordt gewerkt aan volgende delen: probleemanalyse, criteria analyse, trend analyse, genereren van opties, keuze van een optie, terugdenken vanuit een optie.

Probleem analyse

In de probleemanalyse ga je uit van *business as usual*. Je extrapoleert de huidige trend.

Het huidige intercontinentaal reizen, m.n. de luchtvaart:

- is verantwoordelijk voor veel CO₂-uitstoot
- is afhankelijk van uitputbare energiebronnen
- veroorzaakt geluidshinder
- heeft ruimte nodig (zowel op het land als in de lucht)

Criteria analyse

Intercontinentaal reizen moet voldoen aan volgende normen:

- veiligheid
- betaalbaarheid
- jobgaranties
- efficiënte tijdbesteding/geïndividualiseerde oplossingen
- continuïteit
- duurzaam
- coherentie tussen doel en middelen

Trend analyse (zie bijlage)

De trends zijn op te delen in 'zekere' en 'onzekere' trends.

Zekere trends (volgens de deelnemers van het lerend netwerk):

- tekort aan olie
- ontwikkelingen in ICT
- individualisering
- bevolkingsgroei
- klimaatveranderingen
- ruimtebeslag
- kortere levenscyclus van producten

Onzekere trends:

- technologische ontwikkelingen (welke? hoe snel?)
- regionalisering (ieder voor zich) vs. globalisering (samenwerken)

Genereren opties

Afhankelijk van de trend, kunnen verschillende opties gegenereerd worden:

- A. Snelle technologische veranderingen in een regionaliserende wereld
- B. Trage technologische veranderingen in een regionaliserende wereld
- C. Snelle technologische veranderingen in een globaliserende wereld
- D. Trage technologische veranderingen in een globaliserende wereld

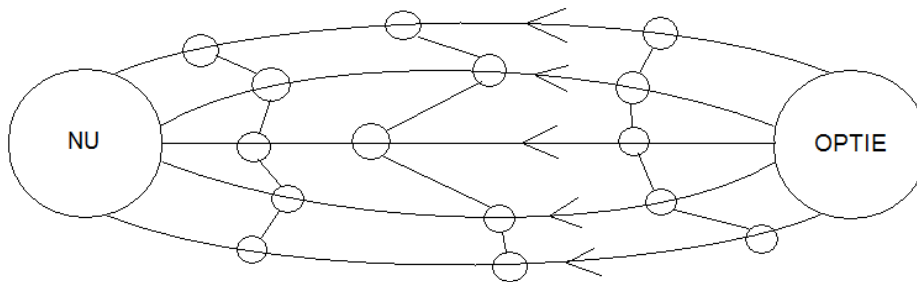
<p>A</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vliegtuigen op zonne-energie 	<p>B</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alternatieve brandstoffen - Digitale communicatie - Minder intercontinentaal verkeer
<p>C</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teleconferentie - Elektronische verplaatsing van mensen - Kleine vliegtuigjes op zonne-energie 	<p>D</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rationalisering van de locatie en software ontwikkelen om milieu-impact van conferentie te verkleinen (bvb. om best geschikte locatie van conferentie te berekenen) - Congres voorbereiden op een schip (onderhandelingen, communicatie met thuisland), en ondertussen naar NY varen

Keuze van een optie

De groep kiest voor de optie 'kleine vliegtuigjes op zonne-energie'

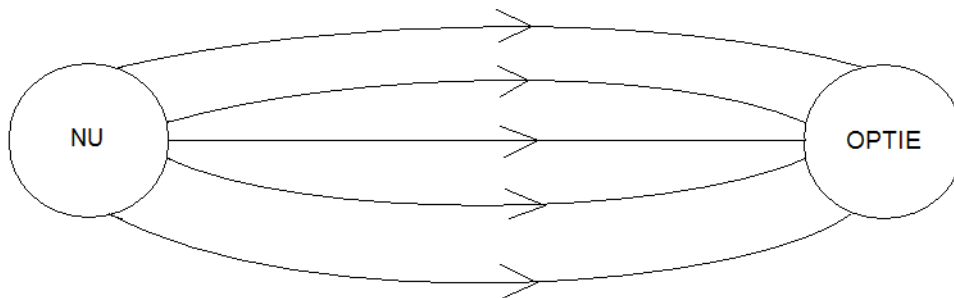
Terugdenken vanuit optie

Van visie:

Op verschillende terreinen zijn veranderingen nodig. De lijnen geven deze terreinen (bvb. technologie, economie, beleid, kennisontwikkeling, communicatie) weer.

Naar actie:

Nabeschouwing

Een oefening in backcasting kan uitgevoerd worden op enkele uren tijd of kan dagen tijd vragen. Dit is afhankelijk van de doelstelling. Wil je de studenten enkel de manier van werken aanleren, of wil je ook effectief komen tot een onderbouwd inhoudelijk resultaat. Het doel van deze oefening was het verwerven van inzicht in en begrip van het procédé van backcasten zodat de docenten (het lerend netwerk) het zouden kunnen overdragen op hun studenten.

Belangrijke aandachtspunten zijn:

- Backcasting is een participatief proces
- Buiten de denkkaders denken, bvb. intercontinentale mobiliteit in 2050 ≠ (enkel) luchtvaart; de begeleider voegde daarom ook de optie van een schip toe
- Transdisciplinair werken is noodzakelijk

4. Varia

Prof. Jansen bezorgde ons nog interessante achtergrondinformatie, met name:

- Energie in Duurzame Ontwikkeling
- Transition management: From Vision to Action
- Higher Education's contribution for sustainable development: The road to take (bijdrage aan Global University Network for Innovation GUNI, maart 2008)

Alle teksten kan je downloaden op de webpagina van het lerend netwerk,

<http://www.dhovlaanderen.be/index2.php?gm=4G9JH56L3&lang=&view=45>

5. Volgende samenkomst

De volgende samenkomst zal plaatsvinden in januari. De uitnodiging met datum en programma wordt via mail verstuurd.